

## דף קסט.

עין משפט א.

ח"מ סימן מא פעיף א

עיין לעיל דף קסח: עין משפט א

עין משפט ב.ג.ד.

ח"מ סימן צח פעיף ט.י.

ט. י. כיצד כותבים שטר האדרכתא, ל אם לנכסים בני חורין הורידוהו כותבים איש פלוני נתחייב לפלוני בדין כך וכך ולא נתן לו מעצמו וכתבנו לו אדרכתא זו על שדה פלונית שלו.

ט. יא. אח"כ באים שלושה ושמין באותה שדה כנגד חובו, ומכריזין עליה כפי מה שיראה מ עד שיפסקו המוסיפין במחיר, ומורידין אותו בחובו לחלק ששמו אותו, וקורעין שטר החוב אם היה שם.

ט. יב. אם לא היו שם נכסים בני חורין כותבין האדרכתא כך - איש פלוני נתחייב לפלוני כך וכך בשט"ח שבידו, ולא נתן לו חובו ולא מצינו לו נכסים בני חורין, וכבר קרענו לשטר שיש לו עליו ונתנו לפלוני רשות לדרוש ולחקור ולהיות ידו נטויה על כל הנכסים שימצאו לו, וכל הקרקעות שמכר מזמן פלוני והלאה יש לו רשות לגבות חובו מהכל. ואחר שכותבין אדרכתא זו הולך המלוה ומחפש, אם מצא לו נכסים בני חורין שמין לו מהם, מצא נכסים משועבדים לאחר זמן שטרו ובא לטרוף מהם קורעין שטר האדרכתא וכותבין לו שטר הטרפה.

ל. רמב"ם בפכ"ב ממלוה הלכה ו', וכתב ה"ה שהאדרכתא היא על בני חורין והטירפה על משועבדים.

מ. כתב ה"ה שדעת הרמב"ם שההכרזה הנעשית על בני חורין אין לה זמן קצוב אלא כפי שיראה לדיינים והוא מערכין כ"א ע"ב. דשום היתומים ל' יום, משמע דוקא יתומים, וכן הדין בטורף מן הלקוחות שאף הם שוים ליתומים שאין נפרעים מהם אלא בשבועה וע"כ מכריזין עליה ג"כ ל' יום. אבל דעת בעל התרומות בשם כמה גדולים שצריך שומא והכרזה גם בבני חורין כמו ביתומים כיון שמכר שלא מדעתו ע"פ ב"ד, ובסמ"ע ס"ק י"ט תמה דהמחבר והרמ"א לא הזכירו כלל דעתו.

נ. מבתרא קס"ט ע"א. כל אדרכתא דלא כתיב בה וקרענא לשטרא וכו'. וגם קורעין שטר האדרכתא שלא ילך ויגבה בזה פעם שניה בב"ד אחר, כ"כ בנתיבות ס"ק ט'.

יג. כותבין שטר הטירפה <sup>ו</sup> כך: איש פלוני בן פלוני זכה בדין לטרוף בחוב שפלוני חייב לו שהוא כך וכך בשדה פלונית שלקחה פלוני בכך וכך מזמן פלוני, וכבר קרענו האדרכתא שהיתה בידו והרשינו אותו לטרוף מזה בכך וכך, ואחר שכותבים הטירפא לטרוף, מורידים שלושה בקיאים לאותה שדה ושמיין לו ממנה כשיעור חובו מהקרן וחצי מהשבח <sup>ז</sup>, ומכריזין עליה ל' יום כדרך שמכריזין על נכסי יתומים, ואח"כ משביעין את הלוח <sup>ח</sup> שאין לו כלום אם היה הלוח במדינה, ומשביעין את המלוח בנקיטת חפץ שלא נפרע חוב זה ולא מחלו ולא מכרו לאחר, ואח"כ מורידין אותו לנכסי הלוקח בשומא שלו וכותבין ההורדה.

יד. כיצד כותבין ההורדה: אחר ששמנו לפלוני בשומא שהיתה בידו והכרזנו שלושים יום כראוי והשבחנו את הטורף ואת הבעל חוב, הורדנוהו לשדה פלונית להיות משמש בה כדרך שאדם משתמש בקנינו, והטורף אוכל פירות שדה זו אחרי שיגמרו ימי ההכרזה <sup>ט</sup>, ואם יש טעות באדרכתא אינו אוכל פירות אפי' מיום שנשלמו ימי ההכרזה.

טו. כל אדרכתא שלא כתוב בה וקרענו שטר ההלואה אינה אדרכתא <sup>י</sup>, וכל שטר טירפא שאין כתוב בה קרענו לאדרכתא אינה טירפא, וכל

ס. כתובות צ"א ע"ב.

ע. מבואר בסי' קט"ו.

פ. רמב"ם שם הלכה י', וכתב ה"ה שבועה זו שנשבע הטורף היא במשנה בפרק הכותב דף פ"ז ע"א ובפ' הנשבעין מ"ה ע"א, אבל שבועת הלוח היא תקנת הגאונים, ודעת הרמב"ם ששבועות אלו אין נשבעים אותם אלא בסוף ימי ההכרזה, דשמא לא יצא הדבר ליגמר ונמצאו השבועות לבטלה.

צ. רמב"ם הלכה י"ב, וכתב ה"ה שהרמב"ם פסק כרבא דבתראה הוא בפ' המפקיד במציעא ל"ה ע"ב.

וכתב בפעמוני זהב לפי פסק זה של מרן הסדר בפרעון הוא שמתחלה כותבין אדרכתא ואח"כ שומא והכרזה כפי מה שיראה, ואם לגבות מהמשועבדים צריך אדרכתא, ואח"כ שטר טירפא ואח"כ שומא והכרזה ל' יום ואח"כ שטר הורדה, אלא דכל זה הוא באם אין הלוח או הלוקח לפנינו דאם שניהם לפנינו בזה כתב הב"י בסוף סי' קי"ד בשם בעה"ת והרמב"ן שאין צריך לכל זה אלא עושים שטר אחד לבד וא"צ לא אדרכתא ולא שטר טירפא וכו'. ע"ש.

ק. דשמא ישכחו הבי"ד בידו השט"ח, והמלוה ילך לבי"ד אחר ויבקש מהם אדרכתא על שדה אחרת, משא"כ כשכותבין וקרענוהו לשטר, סמ"ע ס"ק כ"ד.

שומא שאין כתוב קרענו לטירפא אינה שומא.

## דף קסט:

עין משפט א. חו"מ סימן רלט סעיף א  
עיינ לעיל דף קסה: עין משפט ט

עין משפט ב. חו"מ סימן לט סעיף א

- א. המלוה את חברו <sup>ר</sup> בעדים, או <sup>ש</sup> שהודה בפני עדים שהוא חייב לו, הוא מלוה על פה, <sup>ה</sup> שאינו גובה מנכסים משועבדים.  
אבל המלוה את חברו בשטר גובה ממשועבדים, אפי' לא כתב אחריות <sup>א</sup> בשטר, דקימ"ל אחריות טעות סופר.
- ב. אם <sup>ב</sup> יש עדים שקנו מידו על ההלוואה, אפי' לא נכתב שטר, גובה ממשעבדי.

חו"מ סימן רכה סעיף א

- א. כל המוכר דבר לחבירו קרקע או עבד או מטלטל הרי המוכר חייב

ר. משנה בתרא קע"א ע"א. כעולא שם.

ש. סנהדרין ט' ע"א ורש"י שם, ובתרא מ'. וכתב הסמ"ע ס"ק א' בשם הג"א דבהודאה לא מהני לגבות ממשעבדי גם בקנין אם לא שקנו מידו לפורעו לזמן ידוע. ולא אמרינן סתם קנין לכתיבה עומד בהודאה, והש"ך הביא מבדק הבית דמועיל הקנין גם בכה"ג.

ת. הטעם שאינו גובה מנכסים שמכר, משום הפסד לקוחות, שהם לא ידעו מההלוואה, דעדים בלא שטר לא עושים קול. אמנם כשהקנה לו בקנין בפני העדים אומרים שבעין יפה הקנה לו ואינו מקפיד שיוציאו קול וגובה ממשועבדים כדלקמן, ודוקא כשאותם עדים לפנינו וזוכרים זמן הקנין, וה"ה גם במלוה בשטר שאינו גובה ממשועבדים אא"כ יש שטר ביד המלוה ונזכר בו זמן הקנין, שאז גובה מאותו זמן. כ"כ הסמ"ע. ודעת הש"ך שאין לחלק בין אותם עדים שראו הקנין, או עדים אחרים שידעו שהיה קנין. והש"ך האריך אי שעבודא דאורייתא או לא, והסיק שזה ספיקא דדינא. ובשבות יעקב סי' ט"ז האריך והעלה דהעיקר כהסוכרים דשיעבודא דאורייתא. ואף דפריעת בע"ח מצוה לא יורדים לנכסיו למ"ד שיעבודא לאו דאורייתא. ועיינ בקצות ס"ק א'.

א. דחזקה שאדם לא מוציא כספו בחינם, עיינ בסי' מ"ט סעיף ב'. ואפי' יודעים שלא התנה שיהיה באחריות, אומרים שטעות המוכר או המלוה הוא, ורק בערב או בהודאה לא אומרים ט"ס. נתיבות ס"ק ג'.

ב. מכתובות ק"ב ע"ב. ודלא כנ"י ברמ"א ורשב"ם בבתרא מ'.

באחריותן, וע"כ אם בא אחר והוציא מהלוקח בגין המוכר<sup>ג</sup>, חוזר הלוקח ונוטל כל התשלום<sup>ד</sup> שנתן למוכר, ואפי' שלא פירש הלוקח דבר זה אלא לקח בסתם, אפי' מכר קרקע בשטר<sup>ה</sup> ולא הזכיר בו אחריות הרי חייב באחריותו, שאחריות שלא הוזכרה בשטר טעות סופר הוא.

**הו"מ סימן קיא סעיף א**

א. המלוה את חבירו בע"פ אינו גובה אלא ממה שימצא ביד הלוח, אבל אינו טורף לא מלקוחות שקנו ממנו ולא ממתנות שנתן<sup>ו</sup>, אבל מכל מה שימצא בידו גובה בין קרקע בין מטלטלין<sup>ז</sup> אפי' קנאם אחר ההלואה.

ב. המלוה בשטר<sup>ח</sup> טורף מלקוחות וממקבלי המתנות שקנו וקיבלו ממנו קרקע אחר ההלואה, אפי' אם אינו מפורש בשטר<sup>ט</sup> האחריות. אבל אם פירש בשטר שהלוה לו על תנאי שלא יטרוף מלקוחות ולא ממקבלי מתנות תנאו קיים<sup>י</sup> ואינו טורף מהם.

ג. רמב"ם פי"ט ממכירה הלכה ג' ממסקנת הגמ' במציעא ט"ו ע"ב דאחריות טעות סופר הוא. ואפי' בשטר מקח וממכר.

וג' מיני אחריות הם, א'. בעל חוב המוציא מחמת המוכר ב'. שבא אחד בעדים ששדה זו גזולה היא בידו, ג' אחריות דנפשיה שהמוכר בעצמו גזלו. ואם פירש בשטר אחריות מחמת בעל חוב הרי מיצט אחריות של גזולה בגזלה הוא בעצמו אבל בלקחו המוכר מגזולן לא נתמעט. סמ"ע ס"ק א'. ואפי' גזלו בעצמו צ"ע. ביאורים ס"ק א'.

ד. גם חצי השבח גובה הבעל חוב מהלוקח, וחוזר הלוקח וגובה אותו מהמוכר כמ"ש בסי' קט"ו אלא שכאן סתם מטלטלין אינם משביחין. סמ"ע ס"ק ב'.

ה. ובמכר בעדים בע"פ בלא שטר כ"ש הוא דאחריות על המוכר גם בלא פירש. ש"ך ס"ק א'.

ו. ממשנה בתרא רע"ה ע"א. וגם ממתנה דאם לא היה עושה לו נחת רוח לא היה נותן לו וא"כ הוי כמכרו. סמ"ע ס"ק א'.

ז. ממה שאמרו בבתרא שם קנ"ז ע"א אפי' מגלימא דעל כתפיה.

ואם שיעבד נכסיו בלי הסכמת אשתו, והם משועבדים לכתובתה דינו כמו במכר. ב"י בשם בעל התרומות. ועוד שם באשה שנתן לה אחר או בעלה קרקע קודם שלוה, אף שהבעל אוכל מזה פירות אין הבעל חוב גובה מהם ועייין בסי' צ"ז סעיף כ"ה. סמ"ע ס"ק ב'.

ח. ה"ה אם הודה בפני עדים וציוה לכתוב שטר, כ"כ הש"ך בס"ק ב' בשם בעה"ת.

ט. ממציעא ט"ו ע"ב, דאיפסקא הלכתא דאחריות טעות סופר, דלא שדי איניש זוזי בכדי.

י. דכל תנאי שבממון תנאו קיים כ"כ התוס' במציעא י"ד ע"א ד"ה שעבוד.

עין משפט ג.

ח"מ סימן קפב סעיף ו

ו. נתן לו מעות לקנות לו קרקע וקנה לו שלא באחריות הרי זה עיוות, והשליח לוקח אותה לעצמו שלא באחריות כמו שעשה, וחוזר ומוכרה למשלח באחריות, הואיל וקנה אותה במעותיו.<sup>ב</sup>

\* ודוקא שהמשלח מסתפק באחריות השליח ורוצה בקיום המקח, אבל אם האחריות של השליח אינה מספקת אותו ורוצה לבטלו, הרשות בידו. וי"א דוקא שאין לשליח להחזיר לו מעותיו<sup>ב</sup> אבל אם רוצה להחזיר למשלח מעותיו הרשות בידו.

עין משפט ד.

ח"מ סימן רמה סעיף ט

ט. נתן שדה פלונית במתנה לראובן ואח"כ החזיר ראובן את שטר המתנה לנותן וגם עשה לו מחילה לא נתבטלה המתנה בכך<sup>מ</sup> עד שיקנה לו.

עין משפט ה.

ח"מ סימן קמ סעיף ד

ד. טען שמעון שיש לו שטר שמכרה או נתנה לו ראובן, וגם שיש לו עדים שהחזיק בה שלוש שנים אומרים לו קיים שטרך<sup>ב</sup>, אם יכול

ב. מבתרא קסט ע"ב, ופירוש שלא באחריות כאן היינו שפירש בשטר שלא באחריות, דאילו בסתמא קימ"ל דאחריות טעות סופר.

ואם הינאו השליח במעותיו של עצמו, הו"ל כמי ששולח חבירו לקנות לו סחורה ידועה והלך וקנאה לעצמו, דמה שעשה עשה אלא שנקרא רמאי, ולא היה צריך השליח לתקן המעוות למשלח. סמ"ע ס"ק י"א.

ל. עיין בש"ך ס"ק ו' ובט"ז שפירשו שב' דעות אלו לא פליגי והדעה הראשונה איירי בלא הודיעו השליח למוכר ואז המקח קיים אם רוצה המשלח. והדעה השנייה איירי בהודיעו אז יכול השליח להחזיר למשלח מעותיו. ועיין בנתיבות ס"ק י"א בחידושים.

מ. מתשובת הרא"ש כלל ס"ח סי' כ"ח.

נ. מבתרא קסט בפלוגתא דרבי ורשב"ג וכאוקימתא בברייתא שם בדף ק"ע ע"א דבצריך לברר פליגי, והלכתא כרבי ואף רבי לא אמר אלא לברר אמיתת הדברים ולהעמיד על האמת. ואם היה אומר שטר היה בידי ואבדתי מהני החזקה אבל כשאומר שטר בידי הרי בידו שטר ולא דמי לסי' ע' סעיף ב' באמר פרעתוך בפני פלוני ופלוני דצריך להביא ג"כ העדים ואם לא באו נשבע היסטר ונפטר דשם כיון שאין צריך לפורעו בעדים אלא לכתחילה אומרים לו לברר כדי שלא יצטרך לישבע.

לקיימו מוטב ואם א"א לקיימו כגון שהלכו העדים למדינת הים או מתו ואין מי שמכיר חתימתן, סומכין על עדי חזקה וישבע היסת שלקחה. אבל אם העדים של שטר המכירה ישנם לא תועיל לו החזקה וצריך להביא העדים.

ובאהע"ז סי' ז' סעיף ז' בשבויה שאמרה טהורה אני ויש לי עדים, דא"צ להמתין על העדים, שם משום דבשבויה הקילו. סמ"ע ס"ק ד'.